

Bu Proje Avrupa Birliđı ve Türkiye Cumhuriyeti
tarafından ortaklařa finanse edilmektedir

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM STRATEJİSİ HAZIRLIK KILAVUZU

İÇİNDEKİLER

1

2

3

4

5

ÖNSÖZ

1

CLocalization: İklim Değişikliğine

5

Uyum İçin Yerelleştirme Projesi

GİRİŞ

7

ADAPTASYON İLE KALKINMA ARASINDAKİ BAĞ

9

KARŞILAŞILABİLECEK RİSK UNSURLARI

12

3.1 Dirençli Toplulukların Özellikleri

12

3.2 Risk Unsurları

13

3.2.1. Hassas Gruplar İçin Risk Unsurları

13

3.2.2. Özel Sektör İçin Risk Unsurları

14

3.2.3. Risk Unsurlarını Bertaraf Etmek Adına Öneriler

14

YEREL AKTÖRLERİN ROLLERİ

16

AFET RİSK AZALTIMI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE

18

UYUMUN ENTEGRASYONUNA VE YEREL İKLİM RİSKİNİN

AZALTILMASINA İLİŞKİN TEMEL STRATEJİLER

EK 1

20

KAYNAKÇA

23

ÖN- SÖZ

Sosyal İklim Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Gaye Tuğrulöz

İçerisinde yer aldığımız çağ, iklim krizinin etkilerinin çok daha fazla hissedildiği ve süregelen zamanda bu etkilerin daha da fazla hissedileceği bir döneme karşılık gelmektedir. Doğal afetler, aşırı hava olayları, kuraklık ve su kaynaklarının tükenmesi gibi sorunlar, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşamın her alanını etkilemektedir. Bu durum özellikle dezavantajlı olan, kadınlar, gençler, çocuklar, engelliler ve göçmen, mülteci veya sığınmacılar için yaşamı daha zor hale getirmektedir.

Konak ilçesinde, sürdürülebilir bir gelecek için iklim krizine karşı mücadelede kararlılıkla hareket etmekteyiz ve bu kararlı hareketin sağladığı faydaları tüm Türkiye'deki hareketi de destekleyerek yaygınlaştırmak adına harekete geçmekteyiz. Bu bağlamda hazırladığımız "İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi Hazırlık Kılavuzu" Konak ilçesinde yaşayan tüm bireylerin iklim krizinin olumsuz etkilerine karşın daha dirençli hale gelmelerini amaçlamakta ve bu anlamda rehberlik etmektedir.

Bu kılavuz, kamu, özel sektör ve sivil toplum işbirliğini de önceleyerek iklim değişikliğine uyum sürecini bütüncül olarak ele almaktadır. Dolayısıyla iklim

değişikliğine uyum konusunda bu kılavuz, bilgi ve kaynak sağlamanın yanı sıra topluluklarımızı güçlendirmek için de tasarlanmıştır. Kadınlar, gençler, çocuklar, engelliler ve göçmen, mülteci veya sığınmacılarla gibi dezavantajlı grupların özel ihtiyaçlarına odaklanan strateji ve eylem geliştirme rehberliğiyle birlikte onların güvenli ve sağlıklı bir çevrede yaşamlarını devam ettirebilmeleri için özel adımlar içermektedir. Aynı zamanda bu kılavuz, sadece teknik çözümler sunmakla kalmayıp toplumun her kesiminden bireylerin katılımını teşvik eden, kapsayıcı bir yaklaşım benimsemektedir. Bu anlayışla, iklim değişikliğine uyum stratejisini toplumsal dayanışma ve ortak akıl ile üretme ekseninde ilerletmekteyiz.

Sosyal İklim Derneği olarak sürdürülebilir bir çevre ve toplumsal dayanışma ilkeleri doğrultusunda çalışmalarımıza devam ediyoruz ve edeceğiz. İklim değişikliğiyle mücadele için sürdürdüğümüz geniş kapsamlı projeler ve eğitim programlarıyla toplumun her kesimini bilinçlendirme ve harekete geçirme misyonunu her zaman ön planda tutmaktayız. Sosyal İklim Derneği olarak yalnızca bugünü değil geleceği de düşünerek attığımız her adımda, iklim kriziyle mücadelede çözümün bir parçası olmaya devam ediyoruz. Bu rehberin, tüm okurlarımıza faydalı olmasını ve iklim değişikliğine uyum sürecinde birlikte hareket etme gücümüzü artırmasını temenni ediyoruz.

“
Bugüne ve
geleceğe daha
yaşanılabilir bir
dünya bırakma
umuduyla...
”

Konak Belediye Başkanı Mimar Nilüfer Çınarlı Mutlu

Giderek artan dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğu kentlerde yaşamakta ve 2050 yılına kadar kentsel nüfus oranının dünya nüfusunun üçte ikisi oranına çıkacağı öngörülmektedir. 1970’li yıllarda ilk çevresel kaygılar başlamış olup meydana gelen çevresel krizler ekolojik bozulmalara neden olmuştur. Bu kaygılar doğrultusunda doğal ve sosyal sistemlere zarar vermeyen ve çevresel risklere maruz bırakılmayan toplumun çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik yönden kalkınmasını hedefleyen sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları ortaya çıkmış, 1990’lı yıllarda ise bu kavramlar kentlerde uygulanarak kentsel sürdürülebilirlik kavramını doğurmuştur. Dolayısıyla yerel halka en yakın olan, kentin çevresel, sosyal ve ekonomik sorunlarına çözümler getiren belediyeler kritik rol oynamaktadır. Bu kapsamda 1992 yılında Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleşen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda Gündem 21 eylem planı kabul edilmiş, Gündem 21’in 28. maddesine yerel yönetimler dahil edilerek “Yerel Gündem 21” kavramı ortaya çıkmıştır. Belediyelerin artık daha sistematik ve kurumsal yaklaşımı söz konusu olmuştur. 2000 yılında kabul edilen Bin Yıl Kalkınma Hedefleri süresini 2015 yılında tamamlamış olup bu hedeflere iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik, barış ve adalet gibi konular eklenerek 2015 yılında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kabul edilmiştir. Bu şekilde sürdürülebilir kalkınmanın küreselden yerele geçişi sağlanmıştır.

“
Bizim
görevimiz,
geleceğe
iyi bir
dünya
bırakmak.
”

Yerel yönetimler birçok hizmeti gerçekleştirirken çevre yönetiminde önemli bir sorumluluğa sahiptir. Çünkü enerji yönetimi, iklim değişikliği, su yönetimi, biyoçeşitlilik ve doğal kaynak yönetimi, atık yönetimi, yeşil alan, kaynak verimliliği ve geri dönüşüm doğrudan yerel yönetimleri içeren çevre alanlarıdır. Bununla birlikte kentler trafik sıkışıklığı, gürültü ve hava kirliliği, sera gazı emisyonları açısından çevresel sorunlara sahiptir ve özellikle iklim değişikliğini doğrudan etkileyen sera gazı emisyonları ve karbondioksit (CO₂) ile ilgili çevresel sürdürülebilirlik sorunlarını yaşamaktadır. Sera gazı emisyonlarının giderek artmasıyla iklim krizi kentlerde daha yakından hissedilmeye başlanmıştır. İklim değişikliği beraberinde sel, yangın gibi bir takım çevresel yıkımları meydana getirerek kentlerin çevresel yıkımlara en yakından maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu durumda kent sakinleri en çok etkilenecek kesim olma riskini taşımaktadır. Şehirler farklı konumlara, kültürlere, ekonomik işlevlere ve iklimlere sahiptir. Dolayısıyla iklim değişikliği giderek artarken şehirlerdeki bu farklılıklar göz önüne alınarak sistematik bir çalışma yapılması gerektiği önem kazanmıştır. Kentsel alanlar aynı zamanda farklı kırılgan grupları da barındırdığı için iklim değişikliğinden kimlerin nasıl etkileneceği konusu üzerinde durulmaktadır. İklim değişikliğinin ortaya çıkardığı etki ve riskler (sel, toprak kayması, kuraklık vb.) toplumun sosyal ve ekonomik farklılıklarına göre farklı etkiler yaratacaktır. İklim değişikliği azaltma ve uyum çalışmaları uygun şekilde tasarlanmadığı takdirde de şehrin en savunmasız kentsel nüfusunu etkileyecektir. Bu bağlamda hazırlanmış olan “İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi Hazırlık Kılavuzu” yerel yönetimlere iklim değişikliğine karşı uygulanabilecek stratejilere rehberlik edecektir. Yakın geleceğimizi tehdit eden bu ağır soruna karşı önlemler almak ve kentlerimizi dirençli hale getirmek zorundayız. Ortak aklın gücüyle, mücadelemizi daha verimli ve daha etkin hale getireceğiz. Bizim görevimiz, geleceğe iyi bir dünya bırakmak. Yaşanabilir bir kent, yeşil ve güzel bir dünya geleceğimize bırakacağımız en büyük miras olacaktır.

İklim Değişikliğine Uyum Hibe Programı

İklim Değişikliğine Uyum Hibe Programı (CCAGP), iklim değişikliğine uyum projelerinin Türkiye’de yerel ve bölgesel seviyede uygulanmasını desteklemek için tasarlanmıştır. CCAGP, toplulukların dirençliliğini artırmayı, doğal kaynaklar ile ekosistemi korumayı ve etkilenebilir sosyal grupların yanı sıra şehirlerin ve ekonomik sektörlerin uyum kapasitesini geliştirmeyi hedeflemektedir. Programın, Nihai Faydalanıcısı, Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB), İklim Değişikliği Başkanlığı olup, ÇŞİDB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği Yatırımları Daire Başkanlığı’nın Hibe Programının Sözleşme Makamıdır.

“İklim Değişikliğine Uyum Hibe Programının (CCAGP)” kurumsal çerçevesi aşağıdaki kurum ve kuruluşlardan oluşmaktadır:

- * T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB), İklim Değişikliği Başkanlığı, Nihai Faydalanıcıdır.
- * T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği Yatırımları Daire Başkanlığı (ABYDB), Sözleşme Makamıdır.
- * Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye Ofisi, Teknik Destek Ekibidir.

CLocalization: İklim Değişikliğine Uyum İçin Yerelleştirme Projesi

İklim Değişikliğine Uyum Hibe Programı (CCAGP)", Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Hibe programı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, İklim Değişikliği ve Uyum Dairesi Başkanlığı tarafından uygulanmaktadır. ÇŞB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği Mali Yardımları Dairesi Başkanlığı programın sözleşme makamıdır. Türkiye Cumhuriyeti Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen hibe programı kapsamında, Konak Belediyesi ve Sosyal İklim Derneği tarafından uygulanan CLocalization: İklim Değişikliğine Uyum İçin Yerelleştirme projesi, Konak ilçesinde iklim değişikliğine karşı sektörel ve hassas grup bazlı uyum stratejilerinin geliştirilip uygulanmasını ve bu stratejiler aracılığıyla ulusal düzeyde yerel stratejilere yön verilmesini amaçlamaktadır. 2023 yılı itibarıyla başlatılan proje, yenilikçi dijital kanallar kullanarak bu hedeflere ulaşmayı planlamaktadır. Avrupa Birliği'ndeki iyi uygulama örnekleri incelendi, bu çerçevede hassas grupların ve özel sektörün ihtiyaçları belirlenerek iklime uyum stratejileri ve eylem planları oluşturulmaya devam edilmektedir.

Proje, yerel düzeyde katılıma dayalı bir iklim değişikliğine uyum stratejisi geliştirmeyi, Konak ilçesindeki sektörlerin iklim değişikliğine karşı dirençliliği artırmayı ve bu süreci ulusal ve uluslararası bilgi ve deneyime dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

Oluşturulan İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi Hazırlık Kılavuzu ile planlama aşamalar adım adım belirlenerek sürecin daha sistematik ilerlemesi sağlanacak aynı zamanda risk ve fırsat unsurlarıyla birlikte takip ve değerlendirme mekanizmalarını da sunarak planlamayı rahatlıkla ilerlemesine olanak tanıyacaktır. Böylelikle yerel ve ulusal düzeyde yazılacak olan iklim değişikliğine uyum stratejik planların uygulanabilirliği ve etkinliği artarak yerel yönetimlere ve paydaşlara bir yol haritası sunacaktır. Yurtdışına gerçekleştirilen ziyaretler sonucunda iklim değişikliğine uyum süreçleriyle ilişkili iyi uygulama örneklerinin gözlemlenmesiyle birlikte örnek teşkil eden örnekler kılavuza, eğitimlere ve çalıştaylara entegre edilerek yeni ve etkili yöntemler kullanılabilir.

Katılımcı bir şekilde hazırlanan İklim Değişikliğine Uyum Stratejik Planı kapsamında kadınlara, çocuklara, gençlere, engellilere, göçmen, mülteci veya sığınmacılar ve özel sektör temsilcilerine eğitim ve çalıştaylar gerçekleştirilecektir. Bu sayede stratejik planda sosyal kapsayıcılık ve adalet ilkelerinin uygunluğu artacaktır. Aynı zamanda yerel ihtiyaçların ve önceliklerin belirlenmesi sağlanacak, iklim direncinin artması gözlenecek son olarak da özel sektörün katılımıyla birlikte sektörlerin iklim risklerini daha iyi yönetebilecek olmalarının yanı sıra stratejik plana ekonomik sürdürülebilirlik ile inovatif çözümler de entegre olacaktır.

1

GİRİŞ

İklim değişikliği, küresel çapta derinleşen bir kriz olarak yaşamın her alanını etkileyen, çok boyutlu ve karmaşık sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda, toplumsal direncin artırılması, yalnızca çevresel değil, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği de kapsayan kapsamlı stratejiler gerektirmektedir. Uyum stratejileri, iklim krizine karşı toplumsal bütünlüğü korumak ve tüm kesimlerin bu süreçte eşit şekilde yer almasını sağlamak için tasarlanmalıdır. Toplamların en kırılgan grupları olan kadınlar, çocuklar, gençler, göçmen, mülteci veya sığınmacılar ve engelliler, bu değişimden en çok etkilenen kesimlerdir. Aynı zamanda, özel sektör de hem krizden etkilenen hem de çözüm sürecinde aktif rol üstlenen önemli bir aktördür.

Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, iklim değişikliği ile mücadelede kadınların karşılaştığı engelleri derinleştirirken, çocuklar ve gençler ise iklim krizinin uzun vadeli etkilerine doğrudan maruz kalacak bir nesli temsil etmektedir. göçmen, mülteci veya sığınmacılar, iklim değişikliğinin neden olduğu yerinden edilmelerle karşı karşıya kalırken, engelli bireyler afetler ve diğer iklimle bağlantılı acil durumlar karşısında daha büyük risklerle yüz yüze gelmektedir. Bu nedenle, uyum stratejileri her kesimi kapsayan, adil ve kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Özel sektörün bu süreçteki rolü, toplumsal direnci artırmak ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmak için yenilikçi çözümler geliştirmekle sınırlı değildir. Aynı zamanda, ekonomik büyümeyi sürdürülebilir kılacak iş modelleri benimsemek, karbon ayak izini azaltan teknolojilere yatırım yapmak ve çevre dostu politikalarla toplumsal katkı sağlamak da özel sektörün sorumluluğundadır. İklim değişikliği ile mücadelede özel sektör ve toplumsal paydaşların birlikte çalışması, dirençliliği artıracak uyum politikalarının uygulanabilirliğini güçlendirecektir.

Kapsamlı bir uyum stratejisi, hem kırılgan grupların iklim değişikliği karşısında korunmasına yönelik çözümler üretmeyi hem de özel sektörün bu sürece katılımını teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu yaklaşım, iklim değişikliğinin yarattığı risklere karşı toplumun her kesiminin ortak hareket etmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Tüm bu unsurları bir araya getiren uyum stratejileri, iklim değişikliği ile mücadelede yalnızca çevresel sürdürülebilirliği değil, toplumsal adaleti ve ekonomik büyümeyi de destekleyen bir gelecek vizyonu sunmaktadır.

2

ADAPTASYON İLE KALKINMA ARASINDAKİ BAĞ

IPCC'nin Altıncı Değerlendirme Raporu (AR6), 2021 ve 2023 yılları arasında yayımlanan en güncel bilimsel verilerle iklim değişikliğinin mevcut durumu ve geleceği hakkında kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır. Rapor, küresel ortalama sıcaklığın sanayi öncesi seviyelere kıyasla yaklaşık 1,1°C arttığını belirtiyor ve bu artışın hızla devam ettiğini gösteriyor. Hedeflenen 1,5°C'lik sınırın aşılmasının çok olası olduğu ve bu sınır aşıldığında daha şiddetli iklim olayları ve geri döndürülemez zararların yaşanabileceği uyarısında bulunuyor.¹

Rapor, iklim değişikliğinin etkilerini sınırlamak için uyum stratejilerinin hızla devreye sokulması gerektiğini vurguluyor. Bu kapsamda uyum stratejileri, toplumların iklim değişikliğine karşı dirençliliği artırmak için kritik öneme sahip.

Rapor, iklim değişikliğinin adil bir geçişle yönetilmesi gerektiğini, özellikle gelişmekte olan ülkeler, kadınlar, çocuklar, gençler, göçmen, mülteci veya sığınmacılar ve engelliler gibi kırılgan grupların bu süreçte daha fazla korunması gerektiğini savunuyor. Bu gruplar, iklim değişikliğinin etkilerine karşı en savunmasız kesimler olarak öne çıkıyor. İklim değişikliğine uyum sürecinde ele alınması gereken tedbirler şu şekilde sıralanabilir.

¹ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). Climate change 2021: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>

1. Risk ve etki değerlendirmesi yolu ile çevresel, sosyal ve ekonomik etkiler analiz edilerek, özellikle hassas bölgeler ve topluluklar için risk yönetimi stratejileri geliştirilmelidir.
2. Su yönetimi, tarım, biyoçeşitlilik, sağlık ve altyapı gibi temel alanlarda uyum tedbirleri ve politikaları oluşturulmalı; dirençliliği artırmak için öncelikle alanlar belirlenmeli.
3. Kalkınma ve entegrasyon iklim değişikliğine uyum stratejileri, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle entegre edilmeli; ekonomik büyüme, sosyal adalet ve çevresel koruma hedefleri arasındaki dengenin korunması gerekmektedir.
4. İzleme, değerlendirme ve raporlama ile iklim uyum politikalarının etkinliği ve uygulanabilirliği düzenli olarak izlenmeli, değerlendirilmeli ve ulusal / uluslararası düzeyde raporlanmalı.

İklim değişikliğine uyum süreci içerisinde kalkınmanın da sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda sürdürülebilir kalkınma amaçlarını merkeze alarak süreci yürütmek önem arz eder. Stockholm Eylem Planı ise sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliğine uyum arasındaki entegrasyonu sağlamak amacıyla bir dizi öneri sunmaktadır. Bu öneriler şu şekilde sıralanabilir:²

Kapsayıcı Politika Çerçevesi: İklim değişikliği ve kalkınma stratejilerinin entegre edilmesi için tüm seviyelerde (yerel, ulusal, uluslararası) kapsayıcı ve uyumlu politika çerçevelerinin oluşturulması.

Entegre Planlama: İklim değişikliği ve kalkınma hedeflerini bir araya getiren entegre planlama süreçlerinin geliştirilmesi. Bu, sektörel planlamaların iklim uyum stratejileriyle uyumlu hale getirilmesini içerir.

Kapasitelerin Güçlendirilmesi: Ulusal ve yerel düzeyde iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma konularında kapasitelerin ve uzmanlıkların artırılması. Eğitim ve teknik destek programlarının genişletilmesi.

Veri ve Bilgi Paylaşımı: İklim değişikliği ve kalkınma ile ilgili verilerin, bilgilerin ve iyi uygulama örneklerinin paylaşılması. Bilgi akışının artırılması ve karar destek sistemlerinin güçlendirilmesi.

² United Nations Environment Programme (UNEP). (1972). Stockholm Eylem Planı: Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı Sonuçları. UNEP. <https://www.unep.org/documents/stockholm-action-plan>

Yerel Katılım ve Yönetişim: İklim değişikliği ve kalkınma stratejilerinin yerel düzeyde uygulanması ve toplulukların bu süreçlere aktif katılımının sağlanması. Yerel yönetimlerin ve sivil toplumun rolünün güçlendirilmesi.

Çok Disiplinli Yaklaşımlar: İklim değişikliği ve kalkınma hedeflerinin birbirini destekleyen çok disiplinli yaklaşımlarla ele alınması. Sektörel, bilimsel ve sosyal bilgi alanlarının entegrasyonunun teşvik edilmesi.

Kapasitelerin Güçlendirilmesi: Ulusal ve yerel düzeyde iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma konularında kapasitelerin ve uzmanlıkların artırılması. Eğitim ve teknik destek programlarının genişletilmesi.

Risk Yönetimi ve Kriz Yönetimi: İklim değişikliği kaynaklı risklerin ve krizlerin yönetimi için stratejilerin geliştirilmesi. Afet risk azaltma ve kriz yönetim planlarının entegre edilmesi.

3

KARŞILAŞILABİLECEK RİSK UNSURLARI

Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (UNISDR) tarafından dirençli, toplumların, bireylerin, ekonomik sistemlerin ve çevresel sistemlerin, şoklara, tehlikelere ve afetlere karşı koyma, bunları absorbe etme, uyum sağlama ve hızla iyileştirme yeteneği olarak tanımlanır. dirençliliğin artırılması, toplumların afetler karşısında daha güvenli ve sürdürülebilir hale gelmesini sağlar.³ISDR kapsamında tanımlanan dirençli toplumlar ve risk unsurları şu şekildedir:⁴

3.1. Dirençli Toplamların Özellikleri:

3.1.1. Risk farkındalığı ve eğitimlerin gerçekleşmesi önem arz etmektedir. Çünkü dirençli toplumlar riskler konusunda bilgi sahibidir ve afetler karşısında da bilinçli aksiyonlar almaktadırlar.

3.1.2. Planlama ve hazırlık çalışmalarının yapılmasıyla birlikte afet risk azaltma stratejileri ve planlar geliştirir. Böylelikle afet yönetimi ve krizi anında harekete geçme kapasitelerini artırmaktadırlar.

³ United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR). (2015). Sendai framework for disaster risk reduction 2015-2030. United Nations. <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

⁴ United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR). (2009). Global assessment report on disaster risk reduction: Risk and poverty in a changing climate. United Nations. <https://www.undrr.org/publication/2009-global-assessment-report-disaster-risk-reducti>

3.1.3. Sosyal kapsayıcılık ile en kırılgan ve savunmasız grupları kapsayan (kadın, genç, çocuk, engelli, göçmen, mülteci veya sığınmacılar vb.) kapsayan stratejiler ile afetlerin meydana getireceği sosyal etkileri minimize eder. Sosyal dayanışma ve toplumsal katılım dirençli toplumların temel yapı taşıdır.

3.1.4. Altyapı ve teknolojik kapasite ise dirençli toplumların en önemli bileşenidir. Altyapıların iklim değişikliğine ve afet risklerine karşı dirençli hale getirilmesi, toplumun daha hızlı toparlanmasını sağlar.

3.1.5. Ekosistemlerin korunması, ve sürdürülebilir yönetimi, toplulukların ekolojik risklere karşı daha dirençli olmasını sağlar. Sağlıklı ekosistemler, afetlerin etkilerini azaltmada önemli bir rol oynar.

3.2. Risk Unsurları:

3.2.1. Hassas Gruplar İçin Risk Unsurları

Sosyal Eşitsizlikler: Dezavantajlı grupların kaynaklara erişimindeki zorluklar, afetler sırasında daha da artabilir. Örneğin, kadınlar ve çocuklar daha sınırlı ekonomik ve sosyal kaynaklara sahiptir, bu da kriz dönemlerinde savunmasızlıklarını artırmaktadır.

Sağlık ve Güvenlik Tehditleri: İklim krizi sonucunda artan aşırı hava olayları (örneğin sıcak hava dalgaları, sel ve fırtınalar), hassas grupların sağlık durumlarını daha ciddi boyutlarda etkileyebilmektedir. göçmen, mülteci veya sığınmacılar ve engelliler, uygun sağlık hizmetlerine erişimde sıkıntı yaşayabilme durumunda kalabilirler.

Sosyo-ekonomik Kırılganlık: İklim değişikliği nedeniyle geçim kaynaklarının kaybedilmesi, özellikle kırsal bölgelerdeki kadınlar, gençler ve göçmen, mülteci veya sığınmacılar için daha büyük bir risk oluşturabilir. Tarım ve hayvancılıkla geçinen bu gruplar, iklim değişikliğine daha az dirençli olabilir.

Yerinden Edilme ve Göç: İklimle ilgili afetler, zorunlu göçü tetikleyebilir, bu da göçmen, mülteci veya sığınmacılar ve düşük gelirli gruplar için ciddi bir risk oluşturur. Bu gruplar, yeni yerleşim bölgelerinde sosyo-ekonomik olarak daha da kırılgan hale gelebilir.

Eğitime Erişim: Afetler, çocuklar ve gençlerin eğitime erişimini kısıtlayabilir. Eğitim kesintileri, uzun vadede bu grupların iklim değişikliğiyle başa çıkma kapasitelerini azaltabilir.

3.2.2. Özel Sektör İçin Risk Unsurları:

İş Kesintileri ve Üretim Kaybı: İklim değişikliğine bağlı doğal afetler, iş süreçlerini kesintiye uğratabilir. Örneğin, tarım, balıkçılık, turizm ve ulaşım gibi sektörlerde iş kayıpları ve üretim aksaklıkları yaşanabilir.

Tedarik Zinciri Kırılganlıkları: Özellikle küresel tedarik zincirlerine bağlı sektörler için iklim değişikliği, hammadde ve malzeme tedarikinde kesintilere yol açabilir. Sel, kuraklık ve fırtına gibi olaylar, tedarik zincirinin işleyişini ciddi şekilde etkileyebilir.

Yatırım ve Finansal Kırılganlık: İklim krizinin yaratacağı belirsizlikler, finansal piyasaları etkileyebilir. Özel sektör, iklim risklerine maruz kalabilir, bu da sigorta maliyetlerinin artması veya kredibilitenin zayıflamasıyla sonuçlanabilir.

İtibar ve Sosyal Lisans: Özel sektör, iklim krizine yönelik gerekli tedbirleri almazsa, kamuoyunda itibar kaybı riskiyle karşı karşıya kalabilir. Toplum, şirketlerin iklim değişikliğiyle mücadeledeki rollerine giderek daha fazla odaklanmaktadır.

Regülasyonlar ve Politika Değişiklikleri: Devletlerin iklim değişikliğine uyum stratejilerini sıkılaştırması durumunda, özel sektörün yeni regülasyonlara uyması gerekebilir. Bu durum, özellikle karbon vergileri ve enerji politikalarında önemli değişiklikler anlamına gelebilir.

3.2.3. Risk Unsurlarını Bertaraf Etmek Adına Öneriler:

Toplum Tabanlı Katılım: Hassas grupların yer aldığı katılımcı toplantılar, çalıştaylar ve anketler düzenlenerek, bu grupların iklim değişikliği karşısındaki özel zorlukları belirlenmelidir.

Çok Paydaşlı Diyaloglar: Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (STK), özel sektör ve akademinin birlikte çalıştığı platformlar kurularak, iklim değişikliği risklerine yönelik ortak çözümler geliştirilmelidir. Bu işbirlikleri, strateji oluşturma sürecine yenilikçi ve çeşitli bakış açıları katacaktır.

Karar Verme Süreçlerine Dahil Etme: Özellikle hassas grupların temsilcilerinin, karar alma süreçlerinde yer alması sağlanmalı, bu grupların çıkarları göz ardı edilmemelidir. Katılım, stratejilerin daha kapsayıcı olmasına ve yerel toplulukların ihtiyaçlarına daha uygun çözümler geliştirilmesine olanak tanır.

Kamu-Özel Ortaklıkları: Özel sektör, kamu yatırımlarıyla iş birliği yaparak, özellikle altyapı projeleri ve yenilikçi teknolojiler için sürdürülebilir finansman modelleri oluşturabilir. Bu işbirlikleri, iklim değişikliği uyum projelerinin hızlanmasına yardımcı olur.

Mikrofinans ve Hibeler: Kırılgan grupların iklim değişikliğine uyum sağlayabilmesi için mikro finansman modelleri ve hibe programları geliştirilebilir. Bu, küçük çiftçiler, kadınlar, genç girişimciler gibi ekonomik olarak kırılgan grupların daha dirençli hale gelmesine olanak tanır.

Uluslararası Fonlar ve Yardımlar: İklim değişikliğine uyum sürecinde uluslararası kuruluşlardan (BM, Dünya Bankası, Yeşil İklim Fonu gibi) fon ve desteklerin sağlanması önemlidir. Bu fonlar, özellikle düşük gelirli toplulukların uyum kapasitelerini geliştirmek için kullanılabilir.

Eğitim ve Bilgilendirme Programları: Yerel yönetimler ve STK'lar, iklim değişikliği risklerini yönetme konusunda eğitilmeli ve kapasiteleri artırılmalıdır. Bu eğitimler, iklim verileri analizinden afet müdahalesine kadar geniş bir yelpazede olmalı, ayrıca özel sektörün de bu süreçlerde nasıl yer alabileceği gösterilmelidir.

Teknik Destek ve Teknoloji Transferi: Yerel yönetimler ve özel sektör, iklim değişikliğine uyum sağlamada ihtiyaç duydukları teknolojik çözümlerle desteklenmelidir. Akıllı tarım teknolojileri, yenilenebilir enerji sistemleri ve yeşil altyapı çözümleri gibi yenilikçi yaklaşımların kullanımı teşvik edilmelidir.

Uzun Vadeli Stratejik Planlama: Yerel yönetimlerin, özel sektör ve sivil toplumun iklim değişikliğine karşı uzun vadeli stratejik planlar yapma kapasiteleri geliştirilmelidir. Bu, risk yönetiminin sürdürülebilir bir şekilde yapılmasına ve uyum stratejilerinin uygulanabilirliğine katkı sağlar. Planlama süreçleri, her seviyede (ulusal, bölgesel ve yerel) entegre edilmeli, işbirliği ile desteklenmelidir.

4

YEREL AKTÖRLERİN ROLLERİ

Yerel aktörler, sahada etkili uyum sağlamanın anahtarıdır. Uluslararası bağışçılar ve ulusal hükümetler kaynak ve teknik destek sağlasa da, gerçek uyum yerel yönetimlerin, sivil toplumun ve özel sektörün katkılarıyla gerçekleşir. Uyumun başarısı, yerel aktörlerin kapasitesine ve iklim değişikliği hakkında elde edilen bilgilere bağlıdır.

Son yıllarda, iklim uyumuna yönelik bazı projeler geliştirildi ancak çoğu yerel, proje bazlı olup entegre bir stratejiden yoksundur. Yoksul bölgelerde, uzun vadeli etkilerden çok mevcut iklim kırılganlıklarına odaklanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak bu durum endişe vericidir çünkü analistlerin yerel düzeyde, yoksulluk oranlarının yüksek olduğu ve uyum kapasitesinin sınırlı olduğu bölgelerde, uzun vadeli iklim değişikliği etkilerinin yarattığı tahribatlar üzerine yeterli düzeyde odaklanılmamaktadır.

Uyumun başarısı, yerel aktörlerin kapasitesine ve iklim değişikliği hakkında elde edilen bilgilere bağlıdır.

Ulusal hükümetlerin, bireyleri, haneleri ve özel sektör işletmelerini uyuma teşvik etmek için politika ve düzenleyici ortamı oluşturma konusunda özel bir rolü vardır. Hükümetler, iklim riski değerlendirmelerini güçlendirebilir; iklim değişikliği eğilimleri, mevsimsel tahminler ve hava durumu uyarılarını içeren erken uyarı zincirini geliştirebilir; arazi kullanımı planlaması, sağlık ve diğer sektörlerle ilgili iklim riski azaltma önlemleri için politika ve yasal çerçeveyi sağlayabilir ve altyapı yatırımlarının iklim değişikliğini göz önünde bulundurmasını temin edebilir. Bu nedenle, iyi yönetim – her seviyede, özellikle ulusal düzeyde – kalkınmanın çeşitli sektörler arasında etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için kritik öneme sahiptir. İyi yönetimin olmadığı toplumlar, iklim değişikliğinin etkilerini en ağır şekilde hissedecektir.

Bunun ötesinde, etkili bağışçı koordinasyonu, tüm paydaşların ortak hedeflere ve amaçlara yönelik çalışmasını sağlayarak kırılganlıkların azaltılmasına, direncin artırılmasına ve güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunabilir. Bu koordinasyon ayrıca tekrarı en aza indirecektir. İklim değişikliğine uyum için özel finansman ve genel kalkınma yardımları açısından öncelikler belirgindir: yerel düzeyde kırılganlık azaltma ve kapasite geliştirme faaliyetleri, kapsayıcı ve hesap verebilir karar alma süreçlerini teşvik etme, iklim bilgisi yönetimine ve iklim verilerinin anlaşılması ve yorumlanmasına destek sağlama. Bununla birlikte, uluslararası politika oluşturma ve bağışçı yardımlarının, yerel düzeydeki genel kalkınma girişimlerinin yalnızca küçük bir bölümünü oluşturduğunu kabul etmek de önemlidir. Ancak bu yardımlar, yerel paydaşların uyum kapasitesini başlatma ve geliştirme konusunda kritik bir rol oynayabilir.

İklim değişikliğiyle ilgili uluslararası ve ulusal aktörler, uyum çerçevesini geliştirmede yerel aktörlerin kritik rolünü kabul etmeli ve kaynakları onlara aktarmalıdır. Toplumlar, mevcut ve gelecekteki tehlikeler ve kırılganlıklarla nasıl başa çıkacaklarına dair deneyim ve bilgiye sahiptir; bu bilgi ve deneyim, karşılıklı öğrenme ve paylaşım yaklaşımlarıyla değerlendirilmelidir. Bu yaklaşımlar, yerel halkların, sivil toplum kuruluşlarının, hükümetlerin ve diğer paydaşların deneyim ve fikirlerini paylaşmalarını sağlamalıdır.⁵

“İyi yönetimin olmadığı toplumlar, iklim değişikliğinin etkilerini en ağır şekilde hissedecektir”

⁵ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). (2010). Climate change adaptation: Strategies for local impact. Key messages for UNFCCC negotiators. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. <https://unfccc.int/resource/docs/2009/smsn/igo/054.pdf>

5

AFET RİSK AZALTIMI VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUMUN ENTEGRASYONUNA VE YEREL İKLİM RİSKİNİN AZALTILMASINA İLİŞKİN TEMEL STRATEJİLER⁶

5.1. En savunmasız topluluklarda uyum çabalarına öncelik verilmelidir:

Güvenlik ve direnç ihtiyacının en yüksek olduğu topluluklar, uyum önlemlerinde öncelikli olmalıdır. Ulusal ve uluslararası politikalar ve stratejiler önemli olsa da, yerel düzeydeki uygulama sonuçları, uyumun başarısını belirleyecektir. Bu düzeyde hayatlar korunabilir, kalkınma teşvik edilebilir ve güvenlik ile direnç sağlanabilir.

5.2. İklim değişikliği ile ilgili beklentiler bugünün risk ve kırılganlık değerlendirmelerine dahil edilmelidir:

Kısa, orta ve uzun vadeli stratejiler, mevcut iklim değişiklikleriyle birlikte gelecekteki riskleri göz önüne alarak hazırlanmalıdır. Bu stratejiler, toplumların afetlere karşı hazırlıklı olma ve iklim değişikliklerine uyum sağlama kapasitesini güçlendirmelidir. Mevcut iklim değişikliklerine ve afetlere odaklanmak savunmasız topluluklar için hayati öneme sahiptir, ancak bu endişeler uzun vadeli stratejilere entegre edilmelidir.

⁶ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). İklim değişikliğine uyum stratejisi ve eylem planı. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. <https://www.csb.gov.tr>

olma ve iklim değişikliklerine uyum sağlama kapasitesini güçlendirmelidir. Mevcut iklim değişikliklerine ve afetlere odaklanmak savunmasız topluluklar için hayati öneme sahiptir, ancak bu endişeler uzun vadeli stratejilere entegre edilmelidir.

5.3. Uyum stratejileri uzun vadeli kalkınma ve yoksulluğun azaltılması stratejilerine tamamen entegre edilmelidir:

İklim değişikliğine uyum ve afet riskinin azaltılması, kalkınma hedeflerine ulaşmayı desteklerken, aynı zamanda toplulukların güvenlik ve direncini artıran temel dayanakları oluşturur.

5.4. Yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün kapasiteleri güçlendirilmelidir:

İklim riskinin yönetimi ve topluluk temelli risk azaltımı ile uyumun hızla yaygınlaştırılması için mevcut kapasitelerin güçlendirilmesi gerekmektedir. İklim risklerini anlamak, gerekli kurumları ve ağları geliştirmek, uygun uyum stratejilerini planlamak ve bunları izleyip değerlendirmek için yerel düzeyde kapasite geliştirilmesi kritik öneme sahiptir. Bu çabalar, Afet Riskini Azaltma için Hyogo Çerçevesi'ne (HFA) dayandırılabilir.

5.5. Uyum için sağlam kaynak mobilizasyon mekanizmaları geliştirilmelidir:

Kalkınma programlarının iklim değişikliğine uygun hale getirilmesi, özel uyum önlemlerinin kalkınma planlarına entegre edilmesi ve yerel aktörlere hem mali hem de teknik destek sağlanması için mekanizmalar oluşturulmalıdır. Geliştirilen kaynakların tek bir entegre gündeme – kalkınma hedeflerine ulaşmak ve topluluk direncini artırmak – hizmet etmesi sağlanmalıdır.

5.6. Afet önleme ve müdahale fırsatlarından yararlanılmalıdır:

İyileştirilmiş erken uyarı sistemleri, acil durum planlaması ve entegre müdahale ile topluluk temelli uyum ve risk azaltımı teşvik edilmelidir. Bu, aynı zamanda uluslararası afet işbirliği için yerel sistemlerin güçlendirilmesine de katkı sağlayacaktır. Afet önleme ve müdahale fırsatları, uyum ve risk azaltma konusunda farkındalığı artırmak için önemli bir araçtır.

5.7. Yerel aktörlerin iklim değişikliği sürecinden ne kadar etkilendiklerinin tespit edilmesi gerekmektedir:

Strateji geliştirme süreci içerisinde bu stratejilerin kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde gerçekleştirilmesi adına ve her grubun birbirinden süreçten daha farklı düzeyde etkilenebilirlik göstergelerinden yola çıkarak hareket etmek gerekmektedir. Bunun için de katılımcı bir şekilde göstergeleri belirlemek önem arz etmektedir. (EK 1).

EK 1

Etkilenebilirlik Göstergeleri Tespiti için Katılımcı Sorular

3.3.1. Ekonomik Durum

- İklim değişikliği nedeniyle hane gelirinde bir azalma durumu meydana geldi mi? Bu durum sizi nasıl etkiledi?
- İklim değişikliği nedeniyle iş bulma ve işinizi sürdürme olanaklarında bir değişim meydana geldi mi?
- İklim değişikliği nedeniyle günlük geçim kaynaklarınızı (su, gıda) temin etmede zorluk yaşadınız mı?

3.3.2. Eğitim

- İklim değişikliği nedeniyle meydana gelen doğal afetlerden ötürü eğitim hayatınızda aksamalar meydana geldi mi?
- İklim değişikliği nedeniyle meydana gelen doğal afetlerde eğitim gördüğünüz alanların altyapılarında bir sorun meydana geldi mi?
- Eğitim gördüğünüz kurum bünyesinde iklim ile ilgili herhangi bir eğitim veya farkındalık çalışmaları gerçekleşti mi?

3.3.3. Sağlık

- İklim değişikliği nedeniyle fiziksel sağlığınızda herhangi bir değişiklik oldu mu? (hastalıklar, yaralanmalar vb.)
- İklim değişikliği nedeniyle ruh sağlığınızda (depresyon, anksiyete vb.) bir değişiklik oldu mu?
- İklim değişikliği veya çevresel değişiklikler sırasında sağlık hizmetlerine erişimde zorluk yaşadınız mı?

3.3.4. Barınma ve Güvenlik

- Yaşadığınız bölgede sel, fırtına gibi felaketlerle karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız ne sıklıkla karşılaşmaktasınız?
- İklim değişikliği nedeniyle barınma koşullarınızda bir değişiklik oldu mu?
- İklim değişikliği nedeniyle meydana gelen doğal afetler sırasında güvenli yerlere erişimde zorluklar yaşadınız mı?
- İklim değişikliği nedeniyle yaşadığınız bölge veya yaşadığınız yer tehlikeye girdi mi?

3.3.5. Toplumsal Roller ve Sorumluluk

- İklim değişikliği nedeniyle toplumsal rolleriniz ve sorumluluklarınızda bir değişiklik oldu mu?
- İklim değişikliği nedeniyle toplumsal katılımınızda bir değişiklik oldu mu?

3.3.6. Gıda ve Su Güvenliği

- İklim değişikliği nedeniyle yeterli ve dengeli gıdaya erişimde bir değişiklik meydana geldi mi?
- Temiz suya erişimde bir değişiklik meydana geldi mi?
- Su kaynaklarındaki değişiklikler eğer kendiniz veya aileniz tarımla/hayvancılıkla ilgileniyorsa ne seviyede etkilendiniz?
- İklim değişikliği nedeniyle yaşadığınız bölgedeki gıda fiyatlarında artış meydana geldi mi?
- Gıda tüketim alışkanlıklarınız hanede veya bireysel olarak değişim yaşadı mı?

3.3.7. Karar Verme ve Politika

- İklim değişikliğiyle ilgili yerel karar verme mekanizmalarına katılımınız gerçekleşti mi?
- İklim değişikliğiyle mücadele ve uyum politikalarına katkıda bulunma fırsatı sağlandı mı?
- İklim değişikliğiyle ilgili karar alma süreçlerinde kadın, genç, çocuk, engelli ve göçmen, mülteci veya sığınmacılar olarak temsilyetinizin ve katılımınızın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

3.3.8. Özel Gösterge Soruları

Gençler için,

- İklim değişikliği nedeniyle okula devam durumunda bir aksama meydana geldi mi?
- İklim değişikliği nedeniyle sosyal etkinliklere katılımında bir aksama meydana geldi mi?

Kadınlar için,

- İklim değişikliği nedeniyle toplumsal rollerinizde veya sorumluluklarınızda bir değişiklik meydana geldi mi?
- İklim değişikliği nedeniyle ev içi iş yükünde artış meydana geldi mi?

Çocuklar için,

- İklim değişikliği sebebiyle oyun oynama veya sosyal aktivitelerde bulunma olanaklarınız azaldı mı?
- İklim değişikliği sebebiyle sağlık sorunları yaşıyor musunuz? Bu sizin yaşayışınızı nasıl etkiliyor

Engelliler için,

- İklim değişikliği sebebiyle özel bakım veya ihtiyaçlarınızın karşılanmasında zorluk yaşadınız mı?
- İklim değişikliği nedeniyle ulaşım ve hareketliliğiniz etkileniyor mu?

Göçmen, mülteci veya sığınmacılar için,

- İklim değişikliği nedeniyle göç durumunuz etkilendi mi?
- İklim değişikliği nedeniyle sosyal entegrasyon ve katılımınız etkilendi mi?

KAYNAKÇA

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). Climate change 2021: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR). (2015). Sendai framework for disaster risk reduction 2015-2030. United Nations <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR). (2009). *Global assessment report on disaster risk reduction: Risk and poverty in a changing climate*. United Nations. <https://www.undrr.org/publication/2009-global-assessment-report-disaster-risk-reduction>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). (2010). *Climate change adaptation: Strategies for local impact. Key messages for UNFCCC negotiators*. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. <https://unfccc.int/resource/docs/2009/smsn/igo/054.pdf>

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). İklim değişikliğine uyum stratejisi ve eylem planı. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. <https://www.csb.gov.tr>

United Nations Environment Programme (UNEP). (1972). *Stockholm Eylem Planı: Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı Sonuçları*. UNEP. <https://www.unep.org/documents/stockholm-action-plan>

Bu yayın, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin mali desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriğinden yalnızca Sosyal İklım Derneği sorumludur. Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtır olarak yorumlanamaz.